

การศึกษาเปรียบเทียบการถ่ายทอผลงานแกะสลักไม้ด้วยวิธีการแบบพื้นบ้านในจังหวัดลำปาง
และวิธีการสอนงานแกะสลักไม้ในวิทยาเขตพะเยา
สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล

นายอัศรเดช อยู่ผาสุข

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาศิลปศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2538

ISBN 974-631-235-9

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

I1675 8249

A COMPARATIVE STUDY OF TRANSPERING WOODCARVING BY FOLKCRAFT IN
CHANG-WAT LUMPANG AND METHOD OF TEACHING USED IN RAJAMANGALA
INSTITUTE OF TECHNOLOGY POH-CHANG CAMPUS

Mr. Aucheradet Yoopausk

A Thesis Submitted in Partial Fulfilment of the Requirements

for the Degree of Master of Education

Department of Art Education

Graduate School

Chulalongkorn University

1995

ISBN 974-631-235-9

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การศึกษาเปรียบเทียบการถ่ายทอดงานแกะสลักไม้ด้วยวิธีการ
แบบพื้นบ้านในจังหวัดลำปาง และวิธีการสอนงานแกะสลักไม้
ในวิทยาเขตเพาะช่าง สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล

โดย

นาย อัครเดช อยู่ผาสุข

ภาควิชา

ศิลปศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ปิยะชาติ แสงอรุณ

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

Santi Boon

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.สันติ ฤกษ์สุวรรณ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

สุลักษณ์ ศรีบุรี

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุลักษณ์ ศรีบุรี)

แสงอรุณ

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ปิยะชาติ แสงอรุณ)

สันติ ฤกษ์สุวรรณ

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.สันติ ฤกษ์สุวรรณ)

อักษรเลข อยู่ผาสู่ข : การศึกษาเปรียบเทียบการถ่ายทอดงานแกะสลักไม้ ด้วยวิธีการแบบ
พื้นบ้านในจังหวัดลำปางและการสอนงานแกะสลักไม้ ในวิทยาเขตพะเยาช่าง สถาบัน
เทคโนโลยีราชมงคล (A COMPARATIVE STUDY OF TRANSFERRING WOODCARVING
BY FOLK CRAFT APPROACH IN CHANG-WAT LAMPANG AND METHOD OF TEACHING
USED IN RAJAMANGALA INSTITUTE OF TECHNOLOGY POH-CHANG CAMPUS)
อ.ที่ปรึกษา : รศ.ปิยะชาติ แสงอรุณ, 262 หน้า. ISBN 974-631-235-9

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการถ่ายทอดงานแกะสลักไม้ด้วยวิธีการ
แบบพื้นบ้านในจังหวัดลำปาง และวิธีการสอนงานแกะสลักไม้ในวิทยาเขตพะเยาช่าง สถาบันเทคโนโลยี
ราชมงคล ในด้านสถานภาพภูมิหลัง วัตถุประสงค์ของการถ่ายทอดและการสอน ขั้นตอนการถ่ายทอดและ
การสอน วัสดุอุปกรณ์และวัตถุดิบในการปฏิบัติ

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นผู้เรียน 30 คน ใช้แบบสัมภาษณ์ตามผู้สอน 2 คน
ผู้ถ่ายทอด 10 คนและผู้รับถ่ายทอด 5 คน ใช้แบบสังเกตสำหรับผู้ถ่ายทอด 1 คน 2 ครั้ง แล้วนำมา
วิเคราะห์ข้อมูลหาค่าร้อยละ ความถี่ นำเสนอข้อมูลในรูปของความเรียงเปรียบเทียบความเหมือนและ
ความแตกต่างในแต่ละด้าน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ด้านสถานภาพมีการนับถือศาสนา เชื่อชาติและสัญชาติเหมือนกัน แต่มีความแตกต่างกัน
ในเรื่องของอายุและพื้นฐานการศึกษา ผู้ถ่ายทอดมีรายได้ต่ำกว่าผู้สอน และผู้รับการถ่ายทอดได้รับรายได้
จากผลงาน ผู้ถ่ายทอดและผู้สอนมีทักษะและความชำนาญเช่นเดียวกัน ผู้รับการถ่ายทอดมีประสบการณ์
แกะสลักไม้แต่ผู้เรียนไม่มีประสบการณ์
2. ด้านวัตถุประสงค์การถ่ายทอดและวิธีสอนแกะสลักไม้ มีความเหมือนกันคือ ต้องการให้
มีความสามารถใช้เครื่องมือในงานแกะสลักไม้ได้
3. ด้านขั้นตอนในการถ่ายทอดและวิธีสอนแกะสลักไม้ มีขั้นตอนการแกะสลักและการฝึกปฏิบัติ
เหมือนกัน แต่มีความแตกต่างกันในเรื่อง ขั้นตอนการสอนบางขั้นตอนคือผู้ถ่ายทอดจะเน้นการใช้ทักษะ
ปฏิบัติ ส่วนผู้สอนจะใช้เกณฑ์พุทธิพิสัย จิตพิสัยและทักษะพิสัย ของหลักสูตรเป็นกรอบการสอน
4. ด้านวัสดุอุปกรณ์และวัตถุดิบที่ใช้ปฏิบัติพบว่าประเภท ชื่อ ของเครื่องมือและความสามารถในการ
ใช้มีความเหมือนกัน แต่มีความแตกต่างกันในเรื่องขนาดและรูปร่างของเครื่องมือ ไม้ที่ใช้ในการ
แกะสลักมีความแตกต่างกันทั้งในเรื่อง คุณสมบัติ ชนิด ขนาด ปริมาณและวิธีการจัดหาไม้

ผู้ถ่ายทอดเสนอให้ส่วนราชการช่วยพัฒนาในด้านรูปแบบของงานแกะสลักไม้ การจัดการ
ด้านการตลาดตลอดจนการวางแผน เตรียมการแก้ปัญหาในเรื่องการขาดแคลนไม้ส่วนผู้สอนเสนอให้รัฐ
ช่วยเหลือส่งเสริมในเรื่องงบประมาณด้านเครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์และบุคลากร และการให้ความสำคัญ
ของวิชาชีพ

ภาควิชา ..... ศิลปศึกษา
สาขาวิชา ..... ศิลปศึกษา
ปีการศึกษา 2537

ลายมือชื่อนิติ .....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา ..... รศ.ปิ.ช.
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาพร้อม .....

: MAJOR ART EDUCATION
KEY WORD: TRANSFERRING/WOODCARVING/FOLK-CRAFT

AUCKERADET YOOPASUK : A COMPARATIVE STUDY IF TRANSFERRING WOODCARVING BY FOLK CRAFT APPROACH IN CHANG-WAT LAMPANG AND METHOD OF TEACHING USED. THESIS ADVISOR : ASSO.PROF. PIYACHARD SANGARON, 363 PP. ISBN 974-631-235-9

The purpose of this research was to study the transferring of woodcarving by folk craft approach in Chang-wat Lampang in comparison with the method of teaching used in Rajamangala Institute of Technology Poh-chang Campus, in the aspects of backgrounds, objectives, procedures tools and raw materials used.

The data were collected by using questionnaires distributed to 30 learners, by interviewing 2 teachers, 10 transferers and 5 transferees, and by observing 1 transferees. The data were analyzed and calculated for percentage and frequency and then presented in tabular and descriptive forms. The data were then compared to find by agreement, difference.

The result showed that :

1. The backgrounds, the religion, the nationality and the race were all the same. But the ages and the levels of education were different. The transferers had a lower incomes than the teachers. The transferees gained incomes from the products. The transferers, as well as the teachers, had skill. The transferees had the woodcarving experiences, but the learner had not.

2. The objectives of transferring and teaching method aimed at being able to use tools in woodcarving.

3. The steps of transferring and the teaching method of woodcarving were the same process carving and practice. But some steps were different that the transferers based on the skill and the teachers based on Cognitive Domain, Affective Domain and Psychomotor Domain of the curriculum.

4. The used tools and raw materials were the same type, name and using. But the tools were different in shape and size. The used wood were different in quantity, type, size, quality and technics of searching for wood.

The transferers needed help from government organizations to develop woodcarving pattern design, raw material provision, especially wood which was gradually scarce, and marketing. Beside of the teacher advice the government organization support in budget, tools, materials and personal and took the importance of the career content required.

ภาควิชา..... ศิลปศึกษา

ลายมือชื่อนิสิต.....

สาขาวิชา..... ศิลปศึกษา

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... 29. พ.

ปีการศึกษา..... 2537

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วง ไปด้วยความกรุณาอย่างยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ปิยะชาติ แสงอรุณ ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาแนะนำช่วยเหลือตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณอย่างสูง และขอรำลึกถึงพระคุณ ครูบาอาจารย์ ผู้ให้ความรู้ตั้งแต่ปฐมวัย จนถึงปัจจุบันทุกท่าน

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้รับความร่วมมือจาก ชาวบ้านหลุก อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง อาจารย์ เลิศพงษ์ ชีวพัฒน์พันธ์ และอาจารย์ ดาว กางกั้น วิทยาเขตพะเยาช่าง นายเพชร วิริยะ นายสมาน มาน้อย และช่างแกะสลักไม้ท่านอื่น ๆ บ้านดอนปิ่น ตำบลแช่ช้าง จังหวัด เชียงใหม่ ผู้เชี่ยวชาญที่กรุณาช่วยพิจารณาเนื้อหาของเครื่องมือวิจัย ได้แก่ นายอินสิทธิ์ วงศ์สาม, นายวิถิ พาณิชพันธ์, นายโพธิ์ทอง แก้วสุทธิ และนายสำเริง นันธ์สนธิ และอาจารย์บันลือ รอร่วมเดช วิทยาเขตพะเยาช่าง จึงขอขอบพระคุณทุกท่านมา ณ โอกาสนี้

นายอัครเดช อยู่ผาสุข

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

ช
หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญภาพ	ฉ
สารบัญแผนภูมิ	ฉ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	12
ขอบเขตของการวิจัย.....	13
ข้อตกลงเบื้องต้น.....	14
ข้อจำกัดของการวิจัย.....	14
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	14
วิธีการดำเนินการวิจัย.....	16
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากผลการวิจัย.....	17
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	18
งานหัตถกรรม.....	19
- ขอบเขตและความหมายของงานหัตถกรรม.....	20
- ประเภทของงานหัตถกรรมไทย.....	23
- งานหัตถกรรมแกะสลักไม้.....	25
- ประวัติความเป็นมาเชิงช่างของงานหัตถกรรม และสลักไม้ภาคเหนือ.....	27
บทบาทและความสำคัญของงานหัตถกรรมต่อวิถีชีวิตและสังคมไทย.....	28
- บทบาทและความสำคัญของงานหัตถกรรมต่อวิถีชีวิต.....	28
- บทบาทและความสำคัญของงานหัตถกรรมด้านสังคมและเศรษฐกิจ.....	31

- บทบาทและความสำคัญของงานหัตถกรรมต่อการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน.....	33
- เครื่องมือวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการแกะสลักไม้.....	37
การถ่ายทอด.....	42
- การถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้าน.....	42
- การถ่ายทอดทางวัฒนธรรม.....	44
- การถ่ายทอดงานหัตถกรรมพื้นบ้าน.....	48
- การถ่ายทอดเทคโนโลยี.....	51
- หลักการที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอด.....	53
- การศึกษา.....	56
- ความหมายของการศึกษา.....	57
- การพัฒนากับการศึกษา.....	59
- การศึกษากับการพัฒนาหัตถกรรมพื้นบ้าน.....	61
- หลักการที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้.....	67
- หลักการสอนแบบฝึกหัด.....	73
- หลักการที่เกี่ยวข้องกับการสอนทักษะปฏิบัติ.....	77
- แนวทางเข้าสู่งานอาชีพ.....	85
- การอาชีวศึกษาในประเทศไทย.....	86
- ประวัติการอาชีวศึกษาไทย.....	89
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	94
- งานวิจัยในประเทศ.....	94
- งานวิจัยต่างประเทศ.....	102
3. วิธีดำเนินการวิจัย.....	107
ขั้นที่ 1 ศึกษาต้นคว้ารวบรวมข้อมูล.....	107
ขั้นที่ 2 การกำหนดกลุ่มประชากร.....	107
ขั้นที่ 3 เครื่องมือในการวิจัย.....	109
ขั้นที่ 4 การนำเครื่องมือไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูล.....	111

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
ชั้นที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	112
ชั้นที่ 6 การสรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	113
4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	114
5. สรุปผลการวิจัย.....	229
สรุปผลการวิจัย.....	231
อภิปรายผลการวิจัย.....	237
ข้อเสนอแนะ.....	240
รายการอ้างอิง.....	244
ภาคผนวก	
ก. - หนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย.....	255
ข. - ลักษณะรายวิชาแกะสลัก 1.....	265
- ลักษณะรายวิชาและสลัก 2.....	267
- แบบสัมภาษณ์แบบสอบถามและแบบสังเกตเพื่อการวิจัย.....	271
ค. - รูปแบบงานแกะสลักที่ใช้วิจัย.....	339
- รูปแบบการแกะสลักไม้ที่ใช้วัดความสามารถและความชำนาญ..	348
- ประวัติวิทยาเขตเพาะช่าง สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล.....	354
- ลักษณะทางภูมิศาสตร์และหมู่บ้านหลุก ตำบลนาครีว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง.....	359
- ตัวอย่าง ใบสั่ง เครื่องมือแกะสลักไม้พื้นบ้าน.....	362
ประวัติผู้เขียน.....	363

สารบัญตาราง

ตารางที่

หน้า

1. วิธีการถ่ายทอดความรู้เชิงช่างของเครื่องไม้แกะสลัก.....	50
2. ภูมิหลังของผู้ถ่ายทอดแบบพื้นบ้าน.....	116
3. ภูมิหลังของผู้รับการถ่ายทอดแบบพื้นบ้าน.....	120
4. ภูมิหลังของผู้เรียนในสถานศึกษา.....	125
5. ความสามารถด้านการแกะสลักไม้ของผู้ถ่ายทอด.....	134
6. ความสามารถด้านการแกะสลักไม้ของผู้รับการถ่ายทอด.....	143
7. หัตถกรรมของผู้สอน.....	149
8. ความพึงพอใจต่อวัตถุประสงค์รายวิชาแกะสลัก 1 ของผู้สอน.....	151
9. ความพึงพอใจต่อวัตถุประสงค์รายวิชาแกะสลัก 2 ของผู้สอน.....	152
10. ความพึงพอใจต่อวัตถุประสงค์ของหลักสูตรวิชาหัตถกรรมของผู้เรียน....	154
11. ความพึงพอใจต่อวัตถุประสงค์รายวิชา แกะสลัก 1 ของผู้เรียน.....	156
12. ความพึงพอใจต่อวัตถุประสงค์รายวิชา แกะสลัก 2 ของผู้เรียน.....	157
13. วัตถุประสงค์การถ่ายทอดการแกะสลักไม้.....	158
14. วัตถุประสงค์การรับการถ่ายทอด.....	159
15. ขั้นตอนการถ่ายทอดของผู้ให้การถ่ายทอด.....	160
16. ขั้นตอนการแกะสลักไม้ที่สำคัญ.....	165
17. ขั้นตอนการรับการถ่ายทอดของผู้รับการถ่ายทอด.....	174
18. ขั้นตอนการแกะสลักไม้ของผู้รับการถ่ายทอด.....	178
19. วิธีการเรียนแกะสลัก 1-2 ของผู้เรียน.....	192
20. การประเมินผลการเรียนแกะสลัก 1 หรือ แกะสลัก 2.....	198
21. แบบเรียนหรือเนื้อหาที่เรียนของผู้เรียนวิชาแกะสลัก 1.....	212
22. แบบเรียนหรือเนื้อหาที่เรียนของผู้เรียนวิชาแกะสลัก 2.....	217
23. การบันทึกข้อมูลและการให้ INDEX ข้อมูล.....	224
24. แบบวิเคราะห์ข้อมูล.....	227

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1. สิ่งคมตรงหรือส่วปากบาง.....	38
2. ส่วรูปตัวยหรือส่วเล็บมือนาง.....	38
3. ส่วรูปตัววี.....	38
4. ลักษณะการทำงานแกะสลักด้วยสิ่งที่ถูกดัดแปลง.....	38
5. ส่วนต่าง ๆ ของสิ่งเล็บมือนาง.....	39
6. ลักษณะของสิ่งที่ถูกดัดแปลงเพื่อใช้ในางแกะสลักไม้.....	39
7. หินลับส่วในลักษณะต่าง ๆ.....	41
8. เครื่องมือแกะสลักไม้พื้นบ้าน.....	42

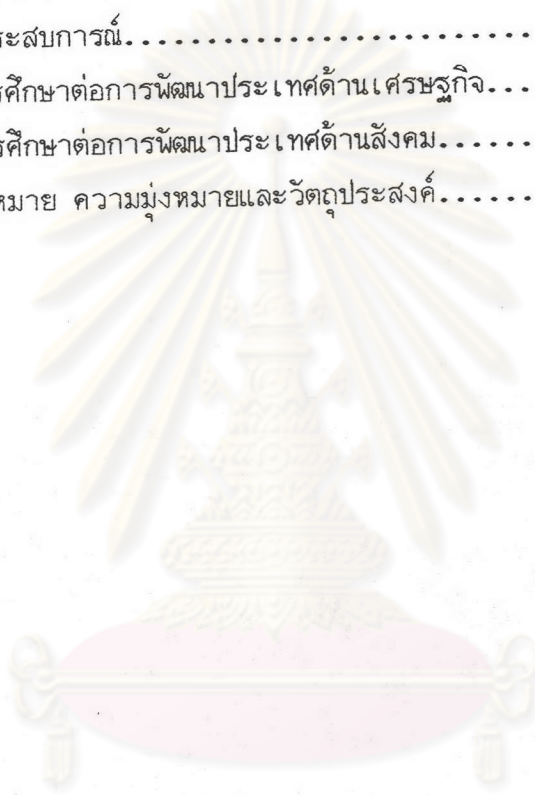
ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่

หน้า

1. การรับรู้ของบุคคล.....	9
2. องค์ประกอบของกระบวนการสื่อความหมายตามลำดับขั้น.....	54
3. การรับรู้เพื่อประสบการณ์.....	55
4. บทบาทของการศึกษาต่อการพัฒนาประเทศด้านเศรษฐกิจ.....	60
5. บทบาทของการศึกษาต่อการพัฒนาประเทศด้านสังคม.....	60
6. ลำดับของเป้าหมาย ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์.....	64

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย